

Situationen i världen på 1970-talet

Utvecklingen i världen efter andra världskriget hade tagit fart. På alla områden var det tillväxt. Det mesta byggde på tillgång till billig olja, både inom industrin och samhällsbygget. Bilismen ökade kraftigt och resandet med flyg till långväga destinationer hade tagit fart. I Sverige byggdes kärnkraften ut kraftigt för att säkra tillgången på el-kraft. Nya bostadsområden byggdes där uppvärmningen utgjordes av direktverkande el. Tidigare var det mest oljepannor i bostadshusen.

Oljeutvinningen ökar rekordartat. Både i Persiska viken och i USA ökade produktionen av olja och på nya områden började man leta efter nya oljetillgångar. I Afrika och i havet t ex i Nordsjön där både Norge och Storbritannien hittade stora tillgångar i kontinentalsockeln.

Kärnkraften byggs ut i många länder. Sovjetunionen, Frankrike och Japan är några av de länder som satsar på kärnkraft. Sverige ligger långt framme och satsar på 12 reaktorer.

Första oljeshocken 1973. Konflikt mellan Egypten/Syrien och Israel OPEC höjer priset kraftigt och orsakar panik på världens börser.

Krisen fortsatte 1974. Risk för ransonering av olja och bensen. När nu priset på oljan höjdes ytterligare och oron kring persiska viken och Suezkanalen gjorde att det blev ett verkligt krisläge insåg svenska regeringen att vi måste förbereda ransonering för att säkra de livsviktiga samhällsfunktionerna. En våg av hamstring uppstod snart och gjorde krisen värre. Ett system för ransonering av diesel och bensen togs fram snabbt men ransoneringen var bara i funktion några månader innan den upphörde. Situationen gjorde ändå att svenska folket blev mer medveten om hur beroende vi är av oljan. Det satte igång tankarna att något måste göras.

Under 1979 skedde ytterligare prishöjningar på olja på grund av revolutionen i Iran och situationen förvärrades när Iran-Irak kriget utbröt hösten 1980.

Situationen i Sverige 1979

Oljekrisen medförde att alla började tänka kring hur vi kan minska oljeberoendet. Staten inrättade ett statligt organ Energisparkommittén 1974 för att genomföra en energisparkampanj. Man gjorde en serie TV-program under rubriken "Det goda huset" som sändes första gången 1977. Man tog också fram utbildningsmaterial t ex "Energisparguide för småhusägare" som användes i studiecirkel runt om i landet. Föreningens grundare, Eric Jonsson, sammanställde också ett kompendium "Solvärme" som användes av TBV och i föreningens egna kurser.

Kärnkraftsdebatten

Efter Harrisburg olyckan i USA 1979 uppstod en växande opposition mot kärnkraften i Sverige. Då tog riksdagen ett beslut om folkomröstning som skulle hållas 23 mars 1980. Inför folkomröstningen skedde en livlig debatt som också ökade intresset för energifrågorna. Efter folkomröstningen beslutade riksdagen att alla reaktorer skulle vara avvecklade till 2010. Idag är det bara Barsebäcks kärnkraftverk som stängts helt medan andra körs vidare.

Föreningen bildas.

Föreningen bildades 1979 och målen som formulerades gäller i stor sett än idag:

- Verka för ett allsidigt energiutnyttjande
 - Verka för ett rationellt utnyttjande av tillgänglig energi
 - Sprida kunskap om energifrågor
 - Främja förnybar energi med minsta möjliga miljöpåverkan
-

Eric Jonsson, Energiföreningens skapare

När energifrågan stod på sin höjdpunkt i slutet av 70-talet hade Eric's intresse för energifrågan redan vaknat.

Genom sitt arbete inom Byggnadsnämnden i Eskilstuna kommun kom han i kontakt med och hjälpte många husägare med olika problem. Han hade också byggt upp en stor kontaktyta med människor i Eskilstunaområdet, med organisationer och myndigheter.

När oljepriscockerna kom 1973 och 1978 var Eric redan förberedd. Han hade redan experimenterat med solvärme som sedan länge blev ett starkt intresse hos honom. När så värmepumpen blev kommersiellt tillgänglig var han bland de första här i Eskilstuna att installera en.

Men som typiskt för honom var att han inte nöjde sig med att själv dra nytta av de kunskaper han skaffat sig. Han ville hjälpa andra att spara den dyra energin och hjälpa dem att dra nytta av de erfarenheter som fanns på nära håll. Han lyckades att i juni 1979 samla 5 st nyblivna värmepumpsägare och få oss att vidga vår horisont utanför det egna huset och den egna installationen. Vi startade en förening: "Södermanlands Energiförening". Redan nästa gång vi träffades var vi dubbelt så många och sedan har medlemsantalet raskt stigit hela tiden.

□ Hjälpa andra

Typiskt för Eric var att han ville ut och hjälpa andra. Detta måste ha varit något han lärt sig från barnsben och sedan fått tillämpa under sitt yrkesverksamma liv. Det finns många Eskilstunabor som fått kloka och tillämpbara råd av Eric i samband med sitt hus.

Hans goda yrkeserfarenhet kom till nytta antingen det gällde ventilation, dränering, isolering eller vanliga små enkla tips som en husbyggare behöver. I de råd och tips han gav syftade han alltid till att vara så ärlig och rättvis

Eric Jonsson tillsammans med Eva Hartman-Juhlin från Vattenfall vid föreningens senaste utställning.

han kunde mot den som skulle ha nytta av dem.

Vi som följt honom i hans arbete inom Södermanlands Energiförening vet att han där alltid strävat efter detta. Inom föreningen kom det till uttryck att vi tidigt startade Föreningsmöten, där någon som var kunnig i ett aktuellt ämne kom och höll föredrag.

Ofta fick leverantörer till utrustningar inom energisparområdet tillfälle att inför en växande skara energiintresserade medlemmar berätta om deras sätt att spara energi.

Vi hade också föredragshållare från myndigheter som Vattenfall och från organisationer som kunde lära oss hur läsesystemen fungerade eller hur man i större skala sparade energi i Sverige.

□ Medlemsblad

Medlemsbladet var en annan viktig fråga som Eric drev. Hur när man alla medlemmar? Jo, genom ett regelbundet utkommande medlemsblad som alla som visat sitt intresse får. Eric bidrog mycket själv till de artiklar som publicerats. Också på det slitsamma arbetet att

kal fick Eric då han fick nys på ett par lediga rum på Kyrkogatan 11. Genom att få tillverkare att betala för att ställa upp sina produkter i lokalen, kunde vi inte bara hålla en lokal utan också en kanslist som ser till utställningen och sköter mycket i föreningens verksamhet.

□ Energiutställningar

En permanent utställning var emellertid inte tillräckligt. Varje år skulle den stora allmänheten få ta del av de nyvinningar som gjorts inom energiområdet. Föreningen skulle ordna en stor allmän energiutställning! Ett tjugotal leverantörer lyckades bli intresserade. Den första utställningen var 1980 och det har varit flera sedan dess.

Eric skrev också ett kompendium. Det var hans erfarenhet inom solenergi som han skrev ned i en lättförståelig form för att andra skulle kunna utnyttja den.

Han var ett par år handledare i en kurs i solenergi hos ett utbildningsinstitut här i Eskilstuna. Han fann då ingen lämplig litteratur för "självbyggare" i solfångare. Som varande en handlingens man gjorde han själv givetvis det ingen annan gjort tillräckligt bra. Han lät också själv redigera och trycka material som han sedan sålde genom olika kanaler.

□ Prata en stund

När Eric trivdes bäst tror jag ändå var när han fick sitta ned och diskutera och råda människor som ville veta mer. Han var alltid beredd att dela med av sitt stora kunnande i de frågor föreningen drev. Under de temaveckor vi arrangerade var han alltid med själv för att få möjlighet att prata en stund med alla som kom på besök.

Han tillbringade mycket av sin tid efter sin pensionering i föreningslokalen med föreningens arbete. Hans ärliga och rättvisa råd har kommit många till nytta. Hans förmåga att lotsa oss andra i och kring föreningen kring de problem som finns då olika viljor och idéer skall sammanjämkas till en handling eller ett beslut har varit oss och många andra till stor nytta och vi kommer alltid att vara Eric tackssamma för detta!

ROLAND ÄRLEBÄCK
sekreterare

skaffa annonsörer till tidningen och på detta sätt finansiera det kontaktmedel som nådde till många lade han ner mycket möda på.

Studiebesök till intressanta energiföremål ordnade också Eric. Han skapade redan i början en kontakt med Vattenfall som gjort att föreningen fått mycket hjälp från dem och bland annat kunnat besöka flera av deras anläggningar i mellansverige.

Aven med Tekniska Verken i Eskilstuna skaffade han kontakt så föreningen har flera gånger varit och studerat de anläggningar som finns här. Men också besök vid små utrustningar var viktiga att genomföra.

□ Föreningslokal

Eric insåg tidigt att föreningen behövde någon fast punkt att vara i. En föreningslokal behövdes. Med sina kontakter inom Eskilstuna kommun försökte han få hjälp så vi kunde få låna någon lokal som inte användes till något. Kostnaden kommer ju att belasta varje medlem, så denna skulle vara låg.

Vi har provat flera alternativ och den geniala idén att kombinera utställning och föreningslo-

Intresseområden i början var:

- Vedeldning och andra biobränslen - Effektivare pannor - Värmepumpar - Energisparande och isolering - Solvärme - Småskalig vattenkraft - Vindkraft.
- Västmanlands Energiförening startar 1978 -SERO bildas 1980 för att samla alla energiföreningar.
- Aktiviteter: Utställningar - Informationsskrift - Bemannat kansli med utställningsyta inrättas
- Nytt intresseområde: bygga solfångare för varmvatten.
- Studiecirklar: Bygga solfångare själv - Bättre ventilation, radon
- Energisparinvest fonden inrättas 1985. Syftet med fonden beskrivs i en artikel nedan. Fonden kom aldrig att användas som ursprungligen tänkts. Styrelsen beslöt därför att ta ett lån ur fonden att använda till aktieköp 1990

Verksamhet de senaste 10 åren:

Studiecirkel om vindkraft

År 2009 var intresset för vindkraft på uppåtgående. Ett företag hade sökt tillstånd att få bygga 10 vindkraftverk i Kafjärden och även fått det beviljat av byggnadsnämnden i kommunen.

Föreningen startade då en studiecirkel riktad mot större markägare. Cirkeln kom igång och de flesta större gårdarna i Näshulta var med. Vindmätningar gjordes och man ansökte om tillstånd för sex större verk i Uvberget nära östra Hjälmaran. Projektet kom dock inte till genomförande bland annat på grund av för svagt kraftledningsnät i området. Senare blev projektet i Kafjärden stoppat p g a överklaganden. Nu har det dock till slut fått klartecken och kan komma igång. Andra projekt i Sörmland blev också avblåsta genom protester eller dålig lönsamhet.

Studiecirklar om solceller

Solceller börjar komma och sjunker i pris. Under de senaste tio åren har solcellerna sjunkit i pris och utbyggnaden har blivit omfattande. Även kring solceller har föreningen haft studiecirklar i samarbete med Studieförbundet.

Ur medlemstidningen *Alternativ Energi* nr 5 - 1986

Aktierna börjar ge avkastning och Miljöpriset inrättas

De aktier i vindkraft som föreningen köpte 1990 steg kraftigt i värde och började ge utdelning. Då väcktes förslaget att inrätta ett pris för att uppmuntra enskilda personer som på ett avgörande sätt verket i föreningens anda och bidragit till att sprida kunskaper om förnybar energi. Beslut om priset togs i samband med föreningens 30-års jubileum. Priset delas ut i samband med Världsmiljödagen som firas i Eskilstuna den 5 juni varje år där föreningen deltar med en monter.

Mottagare av miljöpriset:

2010 Oscar Gustavsson, EcoKraft, entreprenör i solcellsinstallationer

2011 Carl-Göran Karltorp, Rekarne Bioenergi, Hållsta

2012 Magnus och Thomas, Århammar, kreativa jordbrukare, Vingåker

2015 Olof Karlsson, eldsjäl inom förnybart och grundare av SERO

2016 Per Ekstorm, pionjär och eldsjäl inom förnybart

2017 Mdh Solar Team, studenter från Mälardalens högskola, tävlar med solcellsdriven bil i Australien

2018 Johan Ehrenberg, journalist, opinionsbildare och entreprenör, ETC Katrineholm

Avkastningen börjar användas till Studieresor

Under de senaste åren har vi också kunnat göra lite längre subventionerade studieresor. Vi har bland annat rest till Göteborg och besökt Ekocentrum och dess utställning, Volvo Cars personbilsfabrik, Hans-Olof Nilssons vätgasdrivna hus. Vi har besökt Wenngarns slott och sett "Huset utan sladd", vi har besökt Gävle och Rotebro och sett elektriska landsvägar, vi har rest till Arvika och besökt värmepumpstillverkaren Thermia och sett testanläggningen för solceller i Glava.

Aktier i lovande teknikföretag köps. Minesto är ett företag som utvecklar en undervattensdrake som väntas utvinna elektrisk energi ur havsströmmar. Även i Wallenstam, ett fastighetsbolag som har smarta energilösningar, äger vi en post lovande aktier.

Under senare år har föreningen också vid några tillfällen deltagit som utställare vid den stora Bo-mässan som hålls i november i Eskilstuna.

Samarbete med VUEF

På senare tid har vi inlett ett utbyte med Västmanlands Upplands Energiförening främst när det gäller information om och inbjudan till kommande aktiviteter. VUEF har en innehållsrik webbplats och en aktiv Facebook-grupp.

Tord Dahlen, informationsansvarig i föreningen fram till april 2019.

2010 Oscar Gustavsson, EcoKraft solcellsinstallationer

2011 Carl-Göran Karltorp, Rekarne Bioenergi, Hållsta

2012 Magnus och Thomas, Århammar, kreativa jordbrukare, Vingåker

2015 Olof Karlsson, eldsjäl inom förnybart och grundare av SERO

2016 Per Ekstorm, pionjär och eldsjäl inom förnybart

2017 Mdh Solar Team, studenter från Mälardalens högskola, tävlar med solcellsdriven bil i Australien

2018 Johan Ehrenberg, journalist, opinionsbildare och entreprenör, ETC Katrineholm (Kunde ej närvara vid utdelandet - utan priset överlämnades senare i samband med Kullendagarna i Katrineholm)

Entusiaster startade energiföreningen

Hämtat ur föreningens 30-års skrift - Alternativ Energi 1-2009

Vi var några få entusiaster som i den 7 juni 1979 samlades på uppmaning av Eric Jonsson i hans hem i Hållsta.

Världens energiförsörjning hade fått några tankestälare, tekniskt genom kärnkraftsolyckan i Harrisburg och politiskt genom att den ständiga oroshärden Melanöstern satt och fortfarande sitter på de största oljeförråden. Oljan hade ju i ca 70 år varit den energiform som förbrukades, för att inte säga förslösades, mest. Första mötet i Sverige hade krafter börjat propagera för minskat oljeberoende, minskad kärnkraft och fram med fler alternativ till landets ständigt ökande energibehov. Inga kurvor pekade ännu nedåt, alla kurvor pekade fortfarande uppåt! Eric Jonsson, på väg att pensioneras som byggnadsinspektör i Eskilstuna kommun, hade länge förstått och engagerat sig i energifrågan. Han samlade några, däribland jag, som var intresserade och förstod att vi inte bara kunde fortsätta uppåt som vi gjort hittills. Bland oss fanns de som börjat värma

sina hus med Värmepumpar, då en ännu ny teknik. Det fanns de som höll på att installera egna vindkraftverk, de fanns de som jobbade med småskaliga vattenkraftanläggningar,

Vid detta första möte bildades Södermanlands Energiförening, en förening som var FÖR saker. Det fanns redan aktionsgrupper och idealister som var MOT, ja kanske mot det mesta, men Södermanlands Energiförening var FÖR minskat oljeberoende, FÖR ökad användning av vindkraft, FÖR alternativa energikällor och FÖR minskad energianvändning.

Medlemstidningen

En rad aktiviteter startade för att kunna fullfölja föreningens mål och syften. En medlemstidning med aktuella artiklar, beskrivning av ämnen och verkliga "case" var ett viktigt organ för föreningens verksamhet och att hålla ihop föreningen och dess fortlevnad. Flera hjälptes åt att sätta samman de olika numren, en journalist Elisabeth Andersson, gjorde mycket

stora insatser tillsammans med flera andra. Tidningen utkom ända till år 2002.

Medlemsträffar

Ett annat sätt att sprida information om energianvändning var medlemsträffar med föredragningar om ämnen och tekniker som spred förmågan att reducera energiförbrukningen. Allt från villareglering, identifiera köldbryggor i byggnader, ventilation, småskalig vattenkraft, värmepumpar m.m. En föredragshållare var t.ex. Mats Wolgast, han som byggde och bodde i det första energisnåla huset i Sverige. Själv har jag lärt mig och byggt ett ventilationssystem med markförvärmning, värmeväxling och styrning av ventilationen, hur man tilläggsisolerar, undviker köldbryggor, tätar våra hus och annat smått och gott som sparar energi - och på så sätt reducerar växthuseffekten och förbättrar min egen ekonomi.

Studiebesök

Ett annat sätt att lära sig saker och också se intressanta anläggningar och installationer är att göra studiebesök. Sådana arrangerades och hade ibland stort antal deltagare och ibland var det mindre grupper. Vi har sett hembyggda solfångare, energiskog, ventilationsåtervinning i bageri, stora värmepumpsinstallationer, Eskilstuna Energi och Miljö AB anläggningar, Vattenfall, vindkraft bränslecellsfordon och många flera.

Utställningar

Föreningen ordnade energiutställningar med utställare från hela Sverige med intressanta och moderna produkter inom energiområdet. Den första var år 1981 vid Skjulstaområdet.

Senare när föreningen fått en föreningslokal i Tunafors Fabriker vid Kyrkogatan hölls flera utställningar på dess gård. Till utställningarna var naturligtvis inte bara medlemmar välkomna utan besöktes även av en stor allmänhet.

Föreningslokal

Att ha en gemensam samlingspunkt för föreningen i form av en föreningslokal var viktigt. Eric, som hade många rävar bakom örat, lyckades alltid hitta en billig lokal, ofta kommunägda. En tidig lokal var i ett gammalt hyreshus i Skogstorp. Lokalen i Tunafors Fabriker är redan nämnd. Vi hade där en liten utställning som gav en viss intäkt. Vi hade också föreningslokal i Energibutiken i på Kungsgatan i Eskilstuna och fram till 2008 en hyrd lokal på Båtsmansgatan.

Kanslist

Under lång tid lyckades föreningen genom kommunalt lönebidrag hålla en hel- eller deltidsanställd kanslist som skötte föreningens administration, skrivarbete för medlemstidningen, bokföring m.m.

Grundaren

Föreningens grundare Eric Jonsson hade en vision för den framtida energiförsörjningen. Han förstod tidigt att vi inte kunde fortsätta på det sätt som hade ångat på sedan 1900-talets början. Genom sitt arbete inom Byggnadsnämnden förstod han att energi för uppvärmning av byggnader förlösades på ett sätt som inte kunde fortsätta. Han förstod också att andra energislag skulle komma och bidra till energiförsörjningen. Han var själv tidigt ute och skaffade jordvärmeanläggning och byggde solfångare där han själv laborerade med att samla och magasinera energi för att sedan utnyttja värmepumpen på mest effektiva sätt. Hans djupa intresse för energi gjorde också att han engagerade sig för flera energislag, och ägnade ett stort, stort arbete för att föra ut denna kunskap till flera. Hans ambition var att hela Södermanland skulle vara med i föreningen och skaffa de ombud och även aktiviteter i flera städer i länet. Genom sitt arbete hade han lärt känna ett stort antal människor och han kunde få många engagerade och arbeta för föreningen. Han var en bra moderator mellan olika stridiga viljor; kärnkraftens vara eller inte vara var en fråga som han balanserade väl mellan de som ville förbjuda och stänga och de som anser att kärnkraften med sitt minimala utsläpp av såväl växthusgaser som annat avfall var en nyttig parantes i jordens energiförsörjning, detta till trots att växthuseffekten inte var uppmärksam på den tiden.

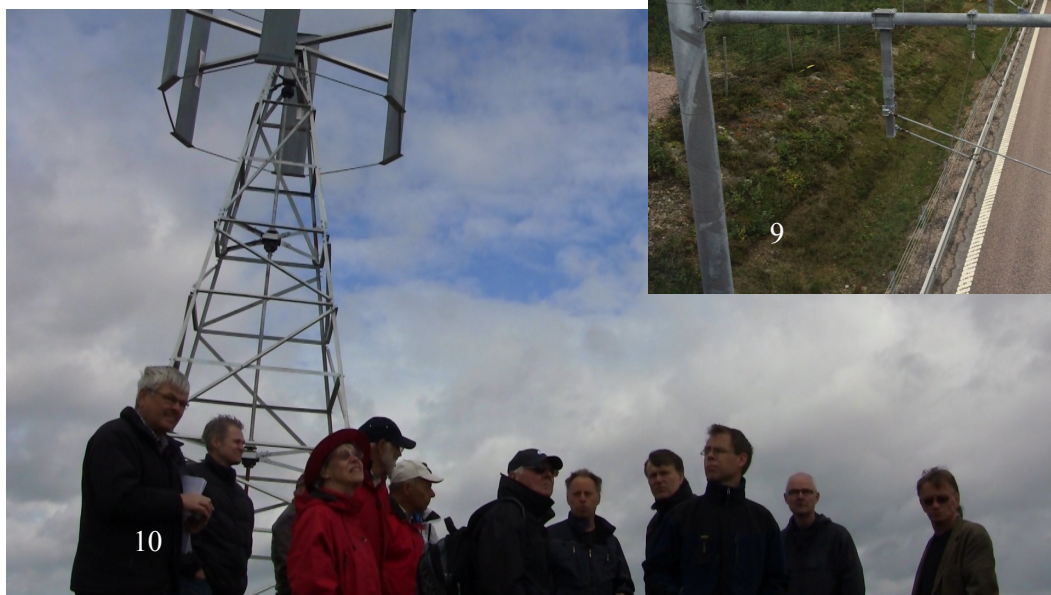
Hans plötsliga bortgång blev naturligtvis ett avbräck för föreningen, men tack vare flera andra engagerade personer har föreningen levt vidare.

Roland Ärlebäck, en av de första

Ett axplock från några av föreningens aktiviteter: (1) Besök hos Curt Hansson utanför Sala med solföljande solceller och en elkabeldriven traktor. (2) Det självförsörjande huset som Hans-Olov Nilsson konstruerat med bl. a energilagring via vätgas (3). Delta-gående vid Bygg- o Bomässan, Eskilstuna (4) Boda Kvarn med lagring av spillvärmen från generatorer i parafintankar. (5) Styrelsen besökte Westerqvarns kraftverk under ombyggnaden. (6) Besök vid Gävle stads första dieseldrivna kraftverk. (7) Pelletsmatad Stirlingmotor för värme och elenergi hos Inresol i Gävle. (8) Kontrollrum hos Hans-O Nilsson självförsörjande hus utanför Göteborg. (9) Elvägen vid Sandviken. (10) Besök på Kullen nära Katrineholm.

Har ”Pettson” blivit energismart?

Nja, inte Pettson kanske, men däremot Per Ekstorm -som ofta extraknacker vid Julita gård som den populära gubben från de välkända barnböckerna om Pettson och Findus. Till vardags finns Per vid sin jordbruksfastighet strax norr om Strängnäs på Fogdölandet och är fullt sysselsatt med att bygga om och till ett gammalt boningshus med flera smarta energilösningar. Här bor han tillsammans med hustrun sedan några år tillbaka. .

Per Ekstorm mottog i samband med Världsmiljödagen under sommaren 2016 Södermanlands Energiförenings Miljö- och energipris. Förutom äran och en blombukett också en check på 10.000 kr. Per har under många år arbetat och verkat för ett energismartare boende. Intresset började redan på 70-talet då han byggde en solfångare kopplad till varmvattenberedaren. Sedan har intresset växt, fler projekt tillkom till huset – bl. a solvärme, pelletsbrännare, vattenburen golvvärmare m.m.

När vi besökte honom 2016 var tiden inne för ett större projekt. Nu skulle det bli ett generationsboende på landsbygden. Det nya huset hette sedan tidigare ”Solhyttan” . Bara namnet var en bra början, tyckte Per som under många år arbetat med IT- men nu ska övergått till att förfoga över 17 hektar skogs och jordbruksmark. Ett passande projekt för Per som är bondgrabb och utbildad agronom på Ulltuna. Men också många praktiska sysslor har han lärt sig själv med rördragningar, snickerier m.m. Dessa kunskaper och mycket energi kommer han att behövas för att få huset i ordning. Vi besökare vill nästan beskriva huset som ”drömkåken” från filmen med obeskrivligt många problem.

Till att börja med ska det bli en solfångare för varmvattnet och värmexlare till duschvattnet. Solceller och solpaneler ska monteras. En trekammarbrunn i betong och uriseparerande toalett , egen tank med fosforfälla. En Tullevikivi kamin, Biokol tillverkning, Kanske färsköttsel m.m. Ja listan kan göras lång för denne mångsysslare som emellanåt tar el-bilen till Julita och roar barnen som ”Pettson”.

Hans Murman

Lars Besterman, (ordförande), Carl-Göran Karltorp, årets pristagare, Tord Dahln och Roland Gustavsson från Södermanlands energiförening är nöjda med uppmärksamheten kring föreningens arbete vid Världsmiljödagen i Eskilstuna.

Skogsbränsle till Sörmlands- skolor belönades med Energiföreningens miljöpris

Skolorna i Skogstorp, Näshulta och Kjula utanför Eskilstuna får sin värme från skogen. Tack vare Carl-Göran Karltorp och Rekarne Bioenergi AB förses skolorna med bränsle som tillsammans ersätter cirka 300.000 liter olja.

För denna insats belönades han och företaget med Sörmlands energiförenings miljöpris 2011 – ett diplom samt en check på 10.000 kronor.

Det var i samband med föreningens 30-årsjubileum som styrelsen beslöt att inrätta en miljöpris till en person, företag eller organisation som gjort insatser för ett allsidigt energitnyttjande, eller verkat för ett rationellt utnyttjande av tillgänglig energi. Priset kan också delas ut till kunskapsspridande kring energifrågor eller arbete med förnyel-

sebar energi med minsta möjliga miljöpåverkan som mål.

Därför föll föreningens förslag till årets miljöpris på Carl-Göran Karltorp som med uppbyggandet av småskaliga värmecentraler och biogasanläggningar tillsammans med traktens lantbrukare förser skolorna med miljövänligt bränsle som minskar utsläppen av koloxid.

- Att få uppmärksamhet och en belöning för arbetet stimulerar verkligen till en fortsättning, säger han i sitt tack-

tal och avslöjar att det även finns några nya projekt i framtidsplanerna.

Priset delades ut vid Världsmiljödagen den 5 juni i Parken Zoo, Eskilstuna inför hundratalet åskådare. Eskilstuna kommun delade även ut priser för miljöarbete. Södermanlands Energiförening fick för övrigt kommunens pris 2002 för sitt arbete med att sprida kunskap kring energi- och miljöfrågor i form av studiebesök, cirklar och föredrag.

Hans Murman

ALU-utbildade ska lära oss elda med ved

Ett ALU-projekt om vedeldning där 15 personer deltar satte igång för 14 dagar sedan. När det är avslutat i december är det meningen att deltagarna ska bli kommunens ambassadörer vad det gäller vedeldning och informera allmänheten om och hur man eldar med ved på ett miljövänligt sätt utan att störa sina grannar med tjock, svart och giftig rök.

— De som är med kommer att få lära sig allt från hur man kappar, klyver och torkar veden tills den läggs i pannan plus hur och i vilka pannor man eldar på ett miljögodkänt sätt.

Det säger Lauri Sankari som är projektledare.

Och det är Sörmlands energiförening som står bakom ALU-projektet. Föreningen är ideell, har runt 300 medlemmar och har funnits sedan 1979 för att informera allmänheten om olika sorters energi.

Fler eldar med ved

Mihkel Nömm som är utvecklingsansvarig för vedeldning inom föreningen säger:

— Det är extra aktuellt att informera om vedeldning i dag när det dels kommit fram larmrapporter om att vedeldning på felaktigt sätt är farligt för hälsan och miljön och framförallt att den illaluktande, svarta rök som uppstår när man eldar fel stör grannar i många villaområden.

— Det eldas också mer med ved i dag när det är lågkonjunktur och hushållen vill spara pengar.

— Samtidigt har det från kommunalt håll diskuterats om vedeldningsförbud för att komma tillrätta med problemen.

När vedeldning görs på ett felaktigt sätt och i felaktiga pannor bildas oförbrända kolväten som enligt vissa forskare kan framkalla cancer. Det bildas också tjära i skorstenen, rökkanaler täpps till och risken att det tar eld i skorstenen ökar.

— Exempel på hur man eldar fel är att veden inte är tillräckligt torr, fortsätter Mihkel

Nömm. Hälften av energin går med sur ved för det första åt till att koka vätskan i veden, man eldar för kråkorna helt enkelt, och det bildas också mycket tjära som fastnar i skorstenen.

— Att gifter bildas beror också på att man har för låg temperatur, för lite luft och därmed för dålig förbränning i pannorna. Man måste ha en panna med ackumulatortank för att kunna elda på ett riktigt sätt. En gammal panna har oftast inte det.

Man räknar med att det i Eskilstuna kommun finns runt 700 hushåll med vedpannor som enda värmekälla, varav ungefär en tredjedel av dessa har ackumulatortank. Och dessutom mellan 2 000 - 4 000 kombipannor för både olja, ved och el.

Utvärdering

Deltagarna i ALU-projektet kommer att göra en utvärdering av två olika sorters vedpannor. Dels en helt ny vedpanna med ackumulatortank som man kopplat in i en villa i Skogstorp och dels en gammal vedpanna från slutet av 60-talet utan ackumulatortank.

Det kommer också att bli en utställning i större format med olika värmepannor i höst.

— Det ska inte vara orimligt att bygga om eller byta ut de pannor som inte uppfyller miljökraven och har ackumulatortank, fortsätter Lauri Sankari. Men de riktigt gamla pannorna lönar det sig inte att bygga om.

Där det trots allt är möjligt att bygga om en värmepanna kostar det runt 10 000 kronor. Och en ny panna för enbart oljeeldning eller en för enbart vedeldning kostar runt 30 000 kronor att installera och en ny kombipanna 50 000 kronor.

Några färdiga förslag hur man ska utforma informationen till allmänheten om vedeldning eller regler för den, finns dock inte ännu. Men Sörmlands energiförening och miljöförvaltningen i Eskilstuna är trots allt överens om att de dåliga vedeldningsanläggningarna måste bort på sikt.

Anneli Seidl

016 - 15 62 54

Foto: ANDERS NILSSON

Lauri Sankari, projektledare för ALU-projektet om vedeldning och Mihkel Nömm utvecklingsansvarig för vedeldning inom Sörmlands energiförening.

Södermanlands Energiförening

Är en ideell allmännyttig förening som jobbar för att öka kunskapen om förnybar energi och att främja småskalig produktion av värme och el genom:

- Solenergi
- Vind- och Vattenkraft
- Bioenergi
- Värmepumpar och energisparande

Vi är:

- Föreningen för dig som är intresserad av energifrågor
- Förening som verkar för att öka kunskapen om förnybar energi
- Föreningen som främjar småskalig produktion av värme och el
- Föreningen som informerar medlemmarna om energiprojekt i närområdet
- Föreningen som delar med sig av de kunskaper som finns hos medlemmarna
- Föreningen som har ordnad ekonomi
- Föreningen som välkomnar nya medlemmar

Södermanlands Energiförening är ansluten till SERO, Sveriges Energiföreningars Riksorganisation.

Inom SERO ingår 6 lokala energiföreningar, 5 vattenkraftföreningar, Vindkraftförening, Elbil Sverige, Energi på lantgård och Biokol Sverige.

Energidag på Haneberg med picknick och Bellman

Sörmlands energiförening arrangerade en energidag vid Hanebergs säteri på lördagen.

Lite över 50 människor hade kommit för att titta på demonstrationen av en värmepump som tar värme ur djupborrade brunnar, och för att lyssna till Bellman-musik med picknick i gröngräset.

Besökarna visades runt i gården och godsförvaltaren, Jan Kruhsberg, pratade om den renovering som godset varit föremål för. I gårdens källarplan demonstrerades vidare den värmepump som värmer upp huset.

Ordförande Erik Jonsson berättar:

– Värmepumpen drivs med el, har en effekt på 64 kilowatt och drivs med värmen från två djupborrade – 200 meter djupa – hål. När vattnet pumpas upp har det en temperatur av ungefär sex till åtta grader. Värmepumpen

höjer vattnets temperatur till omkring 40 grader innan det pumpas runt i huset.

Intjänt på fem år

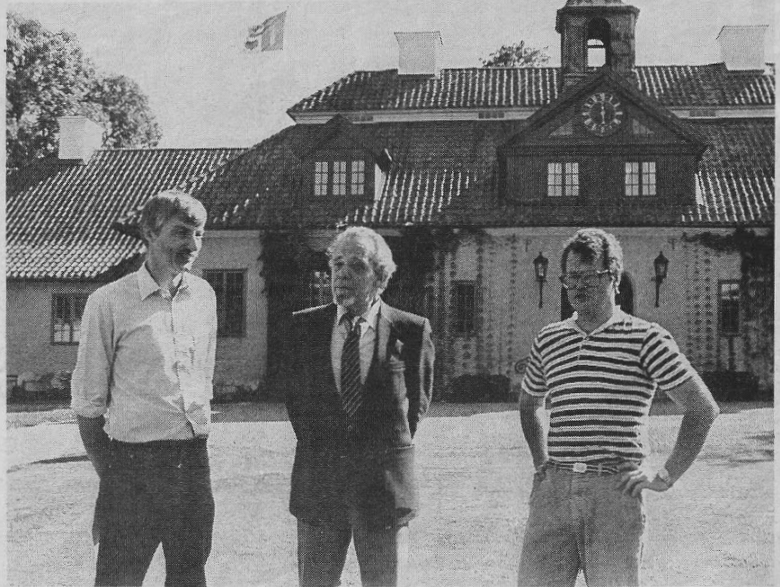
– I en normal villa har man tjänat in pumpens pris på ungefär fem år, genom den förhållandevis billiga värme den alstrar.

Efter demonstrationen promenerade besökarna genom parken till den närliggande sjön. Där dukade man upp till picknick med kyckling och vin. Till maten spelade Kimmo Louelainen eminenta kvintett.

Naturlig energi

– Sörmlands energiförening har som mål att informera om de resurser, de naturliga energiresurser som finns i marken, sjön och i luften. Vi samlar på oss erfarenheter, försöker följa med i utvecklingen och på så sett få praktiska kunskaper om detta.

– Idag är värmepumpen det mest aktuella projektet, berättar Erik Jonsson.

Ute på Hanebergs säteri höll Sörmlands energiförening en så kallad energidag på lördagen. Från vänster Lauri Sadkari, kassör, Erik Jonsson, ordförande samt Jan Kruhsberg, förvaltare.

Södermanlands Energiförening

Jag värvades till styrelsen av grannen och föreningens dåvarande ordförande Roland Gustavsson. Jag var intresserad av solceller och deltog i en studiecirkel om solceller som föreningen anordnade. Det slutade med att jag byggde en egen anläggning på mark med 40 st solpaneler. I några år var jag sekreterare och är nu föreningens ordförande för 2019.

I föreningen behandlar vi inte bara energifrågor utan det glider mer och mer över till frågor om ett hållbarhet samhälle i vid mening. Föreningen behöver förnyas med yngre personer och inte minst kvinnor, som vi helt saknar i styrelsen.

Leif Lundborg, ordf.

Södermanlands Energiförening 2019

Styrelse: Leif Lundborg ordförande, Hans Murman, Rolf Rehnholm, Mats Rehnholm, Lennart Sevdin, Lauri Sankari, Kenneth Rosenberg och Daniel Kulin. Suppleanter Emil Knecht och Oscar Gustavsson.

Revisor: Per Ekstorm. **Valberedning** Timo Karlsson och Tommy Eriksson

Medlemsavgift 250 kr/år Bankgiro 449-4290 eller swish: 123 471 4606 Webbida: sero-sef.se

Egen vindkraft:

Köpa färdigt – eller bygga själv....

- Tänker du skaffa ett vindkraftverk kan du göra på minst två sätt: Antingen köpa en färdig helentreprenad eller också göra som Vingåkersbröderna Magnus och Thomas Århammar – leta upp bästa pris och köpa delarna med arbetet separat. Använd sedan alla dina kontakter både på hemmaplan och ute i landet som rådgivare.

Resultatet - ett 65 meter högt vindkraftverk - står nu och snurrar vid Söderspångas gård utanför Vingåker sedan 2-3 år tillbaka.

- Du tar till höger vid Högsjövägen och sedan kör du några kilometer. Därefter ska du... förresten lär du nog se var vi bor, sa Magnus Århammar på telefon och syftade på det 65 meter höga tornet.

- Vi var på Öland för cirka 20 år sedan och tittade på olika vindkraftsanläggningar. Så småningom köpte vi också andelar vars utveckling vi följde noga. Efter ytterligare några år sa vi ”varför kan vi inte ha ett eget vindkraftverk här hemma på gården”?

Vi började undersöka priser och fakta på alla delar i projektet och kom fram till att med våra kontakter skulle det nog gå att klara av detta projekt på egen hand och samtidigt spara en hel del kostnader.

Här börjar berättelsen om alla vedermödor som säkert skulle räcka till en hel bok. Var köper man ett torn och hur ska det se ut - rör eller fackverk...? Efter många turer hittade man ett med lämplig höjd – men på andra sidan Atlanten, nämligen i Kanada (!). Visserligen fanns det 50-meters torn i Indien och 76-meters fackverk i Tyskland. Men tornet från Kanada fick det ändå bli.

Gick på grund

Det började inte bra. Med poliseskort började resan från Toronto mot utskeppningshamnen Philadelphia där det blev stopp vid en lång vägbro på grund av stormvindar. Nu gällde det att hålla kvar handelsfartyget i hamn – och här började extrakostnaderna. Ett dygn försenat kom tornet fram och lastningen kunde börja. Fartyget hann inte långt förrän det genom olyckliga omständigheter gick på grund och fick omfattande skador. Nu blev det torrdocka under en månad för både båt och brödernas last.

Så småningom kom fartyget till England där en del av lasten lossades. Då visade sig skadorna på båten vara större så det blev ytterligare besök i torrdocka - nu i Landskrona. Istället för att hämta tornet i Norrköpings hamn fick man nu omdirigera den specialbeställda trailern med eskortbilar till Skåne för vidare transport till Sörmland med ytterligare 50.000 i kostnad.

Många olyckskorpar trodde nog att dom skulle få rätt efter alla motgångar. Fixerings- och ankarringen till tornet som levererats tidigare visade sig heller inte passa. Tornet var inte helt runt efter den långa transporten. Men bröderna som är praktiska människor var också beredda på det och kunde med bl. a skärbrännare fixa problemet.

Det 67 ton tunga tornet med tre sektioner restes så småningom. Maskinen (som Magnus kallar generatoren) kom från Indien och är tillverkad på Vestaslicens. De 23 meter långa bladen köptes från en tillverkare i Italien.

Totalkostnaden har uppgått till cirka 6,3 milj. kronor vilket är lågt i de här sammanhangen. Då är visserligen inte det egna arbetet medräknat. Exakt vad det snurrar in vill man inte gå in på. Men det har varit en god investering, berättar Thomas nöjt.

Bakom en maskinhall ligger fixeringsringen. Vi går och tittar på den och min fråga är givetvis om den ska sparas till nästa projekt.

- Nej nu får det nog räcka ett tag, säger man, men det känns inte helt övertygande. Nog finns det plats för ett till på Söderspångas ägor..

Magnus och Thomas Århammar
- mottagare av 2012-års Energipris

